

Impreviziunea – în reglementarea Noului Cod Civil

În ceea ce privește impreviziunea, aceasta este o reglementare care vine să aducă un aer de noutate în legislația noastră. Este o reglementare care trebuia să existe, reglementare care se impune a fi prevăzută însuși din contextul evenimentelor care se desfășoară la momentul actual dar care își poate culege laurii și în viitor.

Ignorarea sa, de către practicieni, era de natură contradictorie cu potențialul pe care i-l recunoșteau pe de altă parte teoreticienii, atunci când era considerată ca fiind singura soluție aptă să regleze anumite situații injuste. Lipsa reglementării impreviziunii în vechiul Cod Civil făcea ca această instituție să nu fie agreată chiar de instanțele de judecată, prin respectarea principiului suveran “contractul este legea părților”.

Cu titlu de exemplu se poate evidenția cazul cel mai cunoscut, potrivit căruia proprietarul parte a contractelor de locațiune din anii 1990, încheiate pentru o durată de 20-25 de ani, având ca obiect terenuri și spații de producție, 10 ani mai târziu se afla în postura ingrată a celui care nu a putut anticipa evoluția pieței de profil din anii 2000 și care nu putea beneficia, din punct de vedere al reglementărilor existente, de niciun remediu practic pentru a obține o majorare a prețului locațiunii sau încetarea respectivului contract.

Reglementarea Noului Cod Civil este rezultatul unei schimbări radicale a viziunii legiuitorului. Fosta perspectivă tradiționalistă este înlocuită de o reglementare laxă, care permite judecătorului să intervină pentru a ocroti interesele cocontractantului afectat de evoluția pieței. Ca rezultat al acestei intervenții, instanța va putea dispune fie adaptarea contractului (astfel încât beneficiile să fie echitabil repartizate între părți), fie încetarea acestuia.

Intervenția instanței într-un domeniu rezervat în trecut doar părților (acela de a modifica sau înceta un contract) este limitată exclusiv la acele ipoteze în care situația respectivului debitor este grav afectată de circumstanțe excepționale, ce nu au putut fi prefigurate la data încheierii contractului, și pe care respectivul debitor nu și le-a asumat.

Limitările enunțate au rolul firesc de a nu permite utilizarea impreviziunii ca pe un instrument la îndemâna părților care doresc să scape de un contract devenit indezirabil în comparație cu alte oportunități de afaceri. Astfel, este transpusă grija legiuitorului în a preveni un apel abuziv din partea părților la instituția impreviziunii, pentru ca acestea să se elibereze de sub povara unor contracte devenite incomode. Un atare scenariu s-ar putea produce pe fondul neglijenței în negocierea clauzelor (în sensul că, deși efectele evoluției pieței asupra debitorului puteau fi anticipate, acest lucru nu s-a întâmplat dintr-o lipsă de diligență), fie prin raportare la alternativele existente pe piață, alternative care nu sunt rezultatul unor circumstanțe excepționale apărute după data încheierii contractului, ce nu puteau fi prevăzute și care să fi afectat drastic echilibrul contractual.

În fine, Noul Cod Civil impune părții afectate să inițieze negocieri cu cocontractantul său în vederea adaptării contractului, prealabil recurgerii la instanța de judecată.

O atare condiție este menită a institui rolul judecătorului, în ceea ce privește suplinirea consimțământului părților, ca un ultim resort, în ipoteza eșecului negocierilor.

Toate limitările descrise sunt firești. Acestea sunt subordonate necesității de a menține mecanismele de modificare și încetare a contractului ca fiind, de regulă, apanajul acordului de voință a părților. De asemenea, legiuitorul a urmărit să nu permită unei părți să rupă sau să modifice echilibrul contractual decât dacă s-au produs schimbări economice de o anumită anvergură, ce nu puteau fi în mod rezonabil anticipate, și care să aibă anumite efecte drastice asupra debitorului.

Viziunea Noul Cod Civil pare să fie una permisivă din perspectiva admiterii posibilității părților de a apela la impreviziune. Din reglementarea actuală se poate deduce că părțile au opțiunea ca, în ipoteza în care doresc să nu existe posibilitatea instanței de a redefini clauzele contractuale sau a înceta un contract, să stipuleze anumite prevederi care să împiedice o atare intervenție ulterioară.

Urmează că practica judiciară să cristalizeze chestiuni esențiale pentru aplicabilitatea impreviziunii (precum aceea a noțiunii de circumstanțe excepționale, de natură a afecta echilibrul contractual) sau, după caz, pentru inaplicabilitatea impreviziunii, ca urmare a incidenței unor clauze de tipul celei menționate. Nu în ultimul rând, instituirea impreviziunii va pune pe umerii judecătorului misiunea deloc ușoară de a remodela un contract, evitând însă situația în care acesta ajunge să producă alte efecte decât cele avute în vedere inițial de părți.

Dincolo de aceste evoluții viitoare ale practicii, la acest moment este salutară reglementarea impreviziunii prin Noul Cod Civil, un remediu absolut necesar pentru a corecta situații inechitabile apărute pe parcursul derulării unui contract.